

PROCÉS PARTICIPATIU DEL PLA EUROPA

Debat del 07/02/2019

Com contribueix la UE en l'auge dels populismes: els combat o els alimenta?

1. Què és el populisme?

- El terme “populisme” és mal·leable i imprecís. En el context europeu, s'utilitza per a descriure formacions polítiques ben diferents: des de partits antiimmigració i euroescèptics fins a forces amb discursos nativistes o que s'autoerigeixen com a representats del *poble* en front d'unes elits que consideren corruptes.
- Molta literatura acadèmica ha atribuït l'èxit electoral de les forces populistes, els últims anys a la Unió Europea, als efectes directes de la globalització i als costos d'una crisi econòmica que han augmentat les desigualtats entre la ciutadania europea.

L'austeritat n'és una de les causes, però no ho explica tot. Per exemple, als Països Baixos el discurs populista antiimmigració comença a principis de la dècada dels 2000, molt abans de la crisi econòmica. A més, l'auge dels populismes destapa altres problemes estructurals de la Unió que es traduiran en una acumulació de crisis diverses: crisi econòmica -agregada per les polítiques d'austeritat-; crisi sociopolítica -crisi de representativitat i de confiança en les elits-; i crisi migratòria -en el marc d'uns moviments de població que són globals-, que posarà en qüestió no només valors fonamentals de la UE com la solidaritat, sinó també el compromís dels Vint-i-vuit amb el respecte a la legislació internacional en matèria de migració i refugi.

2. Com s'ha transformat el panorama polític europeu?

- El populisme ha reestructurat el conflicte polític a la Unió Europea. L'eix esquerra/dreta s'ha vist superat moltes vegades per la dicotomia euroescèptic/pro- UE. La proliferació de forces heterogènies de caire populista ha forçat el final de l'hegemonia de les tres grans famílies polítiques tradicionals que històricament havien construït el projecte comunitari: la democràcia cristiana, la socialdemocràcia i els liberals, que van caure en un consens gairebé acrític amb les polítiques que s'imposaven des de la UE en contraposició a la retòrica euroescèptica que emergia des dels marges del debat polític.

El resultat ha acabat sent un escenari polític fragmentat i polaritzat arreu de la Unió: cada vegada hi ha més partits als parlaments (europeu i nacionals) i cada cop són més petits pel que fa al seu suport electoral. L'Europa *antiestablishment* s'ha anat fent forta a les urnes mentre prop de la meitat de socis de la UE han de bregar amb la vulnerabilitat de governs en minoria o amb coalicions de partits tradicionals en retrocés.

(responsabilitats polítiques)

- Les pors -reals o percebudes-, les preocupacions i les respostes emocionals d'una part de la ciutadania europea, que les forces populistes interpel·len, són part de l'escenari social i electoral. La por és la pista d'aterratge per a la xenofòbia i

l'autoritarisme. Quina oferta han plantejat els partits tradicionals? Com s'han adreçat fins ara a aquests/es votants?

L'austeritat, la polarització i les desigualtats econòmiques poden explicar la ira i la frustració. Però determinen el vot? Hi ha hagut un problema d'alternatives polítiques a la UE?

(responsabilitats institucionals)

- El populisme europeu no hauria pogut arribar als nivells de representació i influència que té avui en dia sense els diners i els instruments polítics que li ofereix la Unió Europea. L'accés a fons europeus és clau per a entendre la gestació i l'auge de les forces populistes euroescèptiques. L'hemicicle d'Estrasburg és més un plató de televisió que una àrea de treball per a alguns/es d'aquests líders populistes.

Però si l'Eurocambra és l'instrument mediàtic, el veritable escenari d'influència política es juga en el Consell de la UE. Partits euroescèptics, populistes o clarament xenòfobs governen avui a Hongria o Polònia, formen part de coalicions governamentals a Àustria o Eslovàquia, o exerceixen d'actors clau en l'escena política francesa, holandesa o danesa.

Quan pensem en els efectes del populisme en el debat polític europeu mirem gairebé sempre cap a l'Eurocambra, però ja fa temps que hi ha forces populistes assegudes a la taula del Consell de la UE marcant l'agenda comunitària.

3. Canvi d'estratègia

- Hi ha un autoritarisme que arriba per les urnes, que no aboleix la democràcia sinó que la doblega i se'n serveix, de la mateixa manera que el populisme radical euroescèptic ja no vol la implosió de la Unió Europea sinó, més aviat, el final d'una determinada idea d'Unió i d'uns valors que menysté. Però l'instrument és vàlid. Per això l'última paradoxa d'aquesta transformació és l'*europeïtzació* del populisme, en el sentit que són les forces populistes euroescèptiques i nativistes les que aposten per la coordinació de retòriques, aliances polítiques, recursos econòmics i estratègies de mobilització. Aquella "destrucció de la UE des de dins" que Marine Le Pen anunciava fa uns anys ha quedat superada per una nova estratègia, que busca el control dels instruments i recursos comunitaris per a posar-los al servei de la seva agenda política.